

Försvarshögskolan

Självständigt arbete (30 hp)

Författare		Program/Kurs
Micael Smedberg		HOP SA 2025
Handledare		Antal ord: 9998 (+Bilaga 747)
Arash Heydarian Pashakhanlou		Kurskod
Erik Melander		2UK045
Sveriges hybridavskräckning mellan förnekande och bestraffning		
<p>ABSTRACT: Hybrid threats in the grey zone present a growing security concern for Sweden and Europe. Despite increased defence investments, empirical knowledge remains scarce on how well national strategies meet theoretical requirements for effective deterrence against hybrid threats in the grey zone. This study analyses the National Security Strategy and the Total Defence Proposition 2025-2030 by operationalizing Monaghan's (2022) hybrid deterrence framework into ten indicators. A systematic content analysis assessed how well the documents fulfil requirements regarding capability, credibility, communication, denial and punishment deterrence. The analysis reveals that Sweden's hybrid deterrence, as articulated in the documents, is theoretically aligned with Monaghan's framework but strongly imbalanced. The strategy contains robust denial deterrence through resilience and total defence, yet punishment mechanisms and explicit thresholds remain underdeveloped, creating a potential deterrence gap. The study indicates that small states may need to better integrate punishment mechanisms and communicate clearer consequences to strengthen hybrid deterrence.</p>		
Nyckelord: Hybridavskräckning, avskräckning, gråzon, säkerhetsstrategi, resiliens.		

Innehåll

1. INLEDNING	4
PROBLEMFORMULERING	4
SYFTE OCH FORSKNINGSPRÅG	5
2. FORSKNINGSOVERSIKT: AVSKRÄCKNINGSTEORI OCH HYBRIDHOT	6
AVSKRÄCKNINGSTEORINS UTVECKLING FÖR ATT MÖTA FÖRÄNDRAD SÄKERHETSMILJÖ	6
HYBRIDHOT SOM UTMANING FÖR KLASSISK AVSKRÄCKNING	6
FORSKNINGSLÄGET: TRE SKOLOR FÖR MOTSTRATEGIER MOT HYBRIDHOT	6
<i>Klassisk avskräckning som grund med anpassningar</i>	6
<i>Resiliensskolan</i>	7
<i>Integrerad hybridavskräckning</i>	7
FORSKNINGSLUCKA: FRÅN TEORI TILL POLICYFORMULERING	7
<i>Teoretisk lucka och dess betydelse</i>	7
<i>Sveriges specifika kontext</i>	8
STUDIENS BIDRAG	8
3. TEORETISKT RAMVERK	10
MOTIV TILL TEORIVAL	10
HYBRIDAVSKRÄCKNING ENLIGT MONAGHAN	10
<i>Förmåga, trovärdighet och kommunikation</i>	11
<i>Balans i avskräckningen</i>	12
<i>Ramverkets begränsningar och antaganden</i>	12
4. METOD OCH MATERIAL	14
FORSKNINGSDESIGN	14
DATAINSAMLING - URVAL OCH AVGRÄNSNING	14
TEORETISK UTGÅNGSPUNKT OCH OPERATIONALISERING	15
<i>Operationalisering och kodningsmatris</i>	15
RELIABILITET OCH VALIDITET	17
FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	17
METODDISKUSSION	17
5. ANALYS OCH RESULTAT	19
FÖRMÅGA	19
1.1 <i>Hybridspecifika resurser och förmågor</i>	19
1.2 <i>Samordning mellan statens resurser för hybridhot</i>	20
TROVÄRDIGHET	21
2.1 <i>Politiskt engagemang och demonstrerad vilja</i>	21
2.2 <i>Definierade trösklar och konsekvenser</i>	22
KOMMUNIKATION	23
3.1 <i>Hotidentifiering och signalering</i>	23
3.2 <i>Röda linjer och eskalerande svarslogik</i>	24

FÖRNEKANDE AVSKRÄCKNING	25
4.1 Teknisk och infrastruktursresiliens.....	25
4.2 Samhällelig och kognitiv motståndskraft.....	26
BESTRAFFANDE AVSKRÄCKNING.....	27
5.1 Nationella bestraffningsverktyg.....	27
5.2 Multilaterala bestraffningsmekanismer.....	28
SAMMANFATTNING AV KODNINGRESULTATET	30
6. SLUTSATSER OCH DISKUSSION	31
SVAR PÅ FORSKNINGSFRÅGAN.....	31
SYNTES OCH ÖVERGRIPANDE MÖNSTER	31
TEORETISK DISKUSSION	32
<i>Monaghans ramverks applicerbarhet.....</i>	<i>32</i>
<i>Bidrag till forskningsfältet.....</i>	<i>33</i>
<i>Studiens relevans för krigsvetenskapen</i>	<i>33</i>
ANALYTISK DISKUSSION: RESULTATENS BETYDELSE	34
<i>Implikationer för svensk säkerhet.....</i>	<i>34</i>
<i>Implikationer för strategiutformning.....</i>	<i>34</i>
<i>Teoretiska implikationer av resultaten</i>	<i>35</i>
METODKRITISK REFLEKTION	35
FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING.....	35
SAMHÄLLELIGA OCH ETISKA IMPLIKATIONER	36
AVSLUTNING	36
REDOVISNING AV GENERATIV AI OCH AI-ASSISTERANDE VERKTYG I SKRIVPROCESSEN	36
REFERENSLISTA.....	37
BILAGA 1 KODNINGSMATRIS OCH KODNINGSKRITERIER.....	39

1. Inledning

Problemformulering

Under det senaste decenniet har hybridhot blivit ett av Europas och Sveriges största säkerhetspolitiska bekymmer. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022 föregicks av år med hybridoperationer där gråzonens möjligheter utnyttjades systematiskt: militära medel kombinerades med cyberattacker, desinformation och ekonomiskt tvång under tröskeln för väpnad konflikt (Genini 2025:127-128). Hybridhot kombinerar flera maktmedel för att vinna fördelar samtidigt som repressalier undviks (Monaghan 2022:5). I gråzonen adresseras därmed samhällseliga sårbarheter som antagonistiska stater kan utnyttja för att påverka eller försvaga andra stater under tröskeln till krig (Giannopoulos m.fl. 2021:9).

Den aktuella säkerhetspolitiska miljön kännetecknas av en gråzon där lågintensiva och svårattribuerade hybrida aktiviteter pågår under tröskeln till väpnad konflikt, samtidigt som risken för konventionellt våld kvarstår (Monaghan 2022:35-36; Regeringen 2024a). När kostnaden för konventionell eskalation är för hög ökar incitamenten för antagonistiska statsaktörer att söka vinster i gråzonen genom svårattribuerade hybridaktiviteter, lågintensiv påverkan och gradvisa normförskjutningar (Monaghan 2022:10-13).

Detta säkerhetsläge har tvingat fram strategiska förändringar. Sverige och övriga västländer har intensifierat försvarsinvesteringarna, utvecklat åtgärder mot hybridhot och skärpt den politiska signaleringen (Regeringen 2024a). Enligt klassisk avskräckningsteori stärker detta en trovärdig förmåga genom att höja kostnaderna för aggressioner genom förnekande och bestraffande avskräckning (Knopf 2010; Snyder 1960). Sverige har inte varit förskonat från hybridhot och operationer i gråzonen, där statliga aktörer misstänks ligga bakom flertal incidenter (Säkerhetspolisen 2025). Sveriges respons har varit att i de strategiska styrdokumenterna framhålla kombinationen av avskräckning och resiliens (Regeringen 2024a;2024b), förstådd som förmågan att hantera och återhämta sig från påverkan (Laine & Petersson 2025:3).

Trots stora satsningar på försvar och totalförsvar kvarstår hybridhotet mot Sverige. Attribution, förmågan att identifiera vem som står bakom en attack, utgör en av gråzonens kritiska utmaningar då osäkerheten försvårar för staten att svara proportionerligt (Balcaen m.fl. 2022:31). Kombinationen av svår attribution, otydliga trösklar och lågintensiv påverkan skapar ett dilemma där det hybrida hotets komplexitet inte fullt ut omhändertas av traditionell avskräckningsteori (Monaghan 2022:11,18-21). Detta väcker frågan om hur väl svenska

strategiska styrdokument formulerar och operationaliserar teoretiskt definierade krav för effektiv hybridavskräckning. Sverige används därför som ett småstatsfall för att undersöka hur hybridavskräckning i gråzonen kommer till uttryck i nationella strategiska styrdokument.

Syfte och forskningsfråga

Syftet är att analysera i vilken utsträckning och på vilket sätt Sveriges strategiska styrdokument uppfyller teoretiska krav för effektiv avskräckning mot hybridhot i gråzonen enligt Monaghan (2022). Analysen baseras på Nationella säkerhetsstrategin (Regeringen 2024a) och Totalförsvarspropositionen 2025-2030 (Regeringen 2024b).

Forskningsfråga: I vilken utsträckning och på vilket sätt uppfyller Sveriges strategiska styrdokument de teoretiska kraven för effektiv avskräckning mot statsaktörers hybridhot i gråzonen enligt Monaghans (2022) ramverk?

Studien analyserar strategin så som den är skriven i de officiella dokumenten, inte dess faktiska implementering. Studien bedömer därmed dokumentens teoretiska överensstämmelser med Monaghans kriterier, inte avskräckningens faktiska effekt eller utfall. Skrivna och kommunicerade avsikter, trösklar och motåtgärder utgör en central del av avskräckningens signalering (Mazarr 2021:14), vilket motiverar ansatsen som teoretiskt relevant. Studien är en fallstudie av svensk (småstatlig) hybridavskräckning, där de två strategidokumenterna analyseras med Monaghans (2022) ramverk som analytisk utgångspunkt.

För att besvara forskningsfrågan inleds uppsatsen med en forskningsöversikt (kapitel 2) som placerar avskräckningsteorin i en hybridkontext och identifierar tre strategiska skolor. Därefter presenteras Monaghans teoretiska ramverk (kapitel 3) som operationaliseras till indikatorer och kodningsmatris (kapitel 4). Analysen (kapitel 5) granskar systematiskt de svenska strategidokumenterna, vartefter resultaten diskuteras i relation till teori och praktik (kapitel 6).

2. Forskningsöversikt: avskräckningsteori och hybridhot

Avskräckningsteorins utveckling för att möta förändrad säkerhetsmiljö

Avskräckningsteorins utveckling tog fart efter andravärldskriget och har därefter utvecklats i vågor som respons på förändringar i säkerhetsmiljön (Knopf 2010:1-2). Den klassiska avskräckningsteorins kärnlogik utgår från att aktörer agerar strategiskt och väger kostnader mot vinster i sina beslut. Grunden bygger på att påverka en motståndare att avstå från angrepp genom hot om bestraffning och/eller förnekande. Därigenom blir kostnaderna antingen för höga eller angreppet bedöms misslyckas (Gray 1990:4; Lupovici 2010:706-708; Snyder 1960:163-169; Mazarr 2021:14-25).

Senare teoriutveckling problematiserade antagandet om fullt rationella statsaktörer genom integrering av psykologiska och organisatoriska begränsningar. Detta breddade avskräckningen till att även omfatta belöningar och kompromisser som utvägar, snarare än endast hot och bestraffning (Jervis 1979:294-312). Vidare utveckling breddade avskräckningsteorin till att tydligare involvera även icke-militära maktmedel som verktyg inom avskräckningen (Knopf 2010:27).

Hybridhot som utmaning för klassisk avskräckning

Framväxten av hybrida hotbilder utgör en ny säkerhetsmiljö och anses kräva ytterligare teoretisk anpassning (Caliskan 2019:42-44; Giannopoulos m.fl. 2021:9-11; Monaghan 2022:9-13). Konflikter i gråzonen kan ses som ett symptom för en lyckad avskräckning för väpnad konflikt där motståndaren istället söker andra svagheter (Gannon m.fl. 2024:261). Hybridhotet verkar under tröskeln för väpnad konflikt genom tvetydighet kring avsändare och förnekbara metoder, vilket utmanar traditionella försvarsstrategier (Monaghan 2022:11-13; Takahashi 2018:795). Hybridhotet utmanar två grundantaganden från klassisk avskräckning: attribution blir osäker och normförskjutning sker gradvis. Tydliga eskalationströsklar och proportionerlig respons blir därför svåra att definiera (Mazarr 2021:23-25; Monaghan 2022:10-13).

Forskningsläget: Tre skolor för motstrategier mot hybridhot

Klassisk avskräckning som grund med anpassningar

Denna inriktning argumenterar för den klassiska avskräckningsteorins grundlogik även kan tillämpas i gråzonen genom anpassningar. Avskräckningen ses fortsatt fungera genom kommunicerade röda linjer, kombinerade med trovärdiga hot om proportionerliga motåtgärder,

formar motståndarens kostnadskalkyl även i gråzonen. För att hantera gråzonens karaktär betonas behovet att nyttja hela statens maktmedel (Bertolini m.fl. 2023; Takahashi 2018).

Resiliensskolan

En andra skola, representerad av forskare som Pettyjohn & Wasser (2019), menar istället att bestraffning av pågående hybridaktiviteter ofta saknar effekt och trovärdighet. Fokus bör därför skifta till samhällelig resiliens, vilket innebär robusthet i samhällsförmågor och befolkning, för att minska sårbarhet och därmed de önskade effekterna av hybridpåverkan (Laine & Petersson 2025:3,8; Pettyjohn & Wasser 2019:31-33,44-48). Däremot argumenteras att ensidigt fokus på resiliens riskerar tolkas som en defensiv acceptans av hybridpåverkan, vilket i sin tur kan ses som en svaghet och därmed uppmuntra till ytterligare hybridpåverkan (Rusinaitė 2025:17). Denna ansats riskerar då att normalisera lågintensiv påverkan snarare än att aktivt påverka motståndarens kostnadskalkyl.

Integrerad hybridavskräckning

Som svar på begränsningar och styrkor, i både den klassiska ansatsen och resiliensskolan, omhändertar en tredje ansats hela samhällets resurser och resiliens som en del i avskräckningen (Giannopoulos m.fl. 2021; Monaghan 2022). I denna ansats blir resiliens en mekanism för tröskelhöjning och integreras som en komponent in i den förnekande avskräckningen (Derleth & Pickler 2022:22). Hela samhällets resurser ses behövas för att kunna motverka och avskräcka hybridhot. Genom att bygga ett motståndskraftigt samhälle höjs tröskeln för effektiv påverkan. Detta ökar angriparens kostnader i tid och resurser, vilket ses avskräcka även när bestraffning saknar trovärdighet. Samtidigt behålls bestraffningselement där attribution är möjlig och kombinationen signalerar att hybridaktiviteter möts med motståndskraft och konsekvenser (Monaghan 2022:18-22,33-34).

Forskningslucka: Från teori till policyformulering

Forskningen visar starkt stöd för att effektiv gråzonsavskräckning kräver integration av bestraffande och förnekande mekanismer samt samhällelig resiliens, anpassade till attribution och tröskelproblematik (Giannopoulos m.fl. 2021; Monaghan 2022).

Teoretisk lucka och dess betydelse

Forskningsfältet domineras av fallstudier av specifika händelser eller hybridoperationer (Ryssland-Ukraina, Krim, Baltikum) eller normativa policyanalyser. Trots teoretisk utveckling inom hybridhot och hybridavskräckningsforskning saknas systematiska analyser av hur

nationella säkerhetsstrategier omsätter de centrala kriterier som identifierats i den samtida teoribildningen i faktisk policyskrift (Bertolini m.fl. 2023:36).

Detta utgör en analytisk och empirisk lucka i kopplingen mellan teori och nationell policyformulering. Avskräckningens effektivitet förutsätter att centrala komponenter såsom förmåga, trovärdighet och kommunikation inte enbart existerar, utan också uttrycks och signaleras på ett sätt som kan uppfattas av en potentiell motståndare (Mazarr 2021:24-25). Utan systematiska analyser av hur dessa komponenter kommer till uttryck i strategidokument saknas kunskap om huruvida strategin möter de teoretiska krav som forskningen identifierat som centrala. Detta försvårar förståelsen huruvida kvarstående hybridpåverkan skulle kunna relateras till brister i policyutformning eller teoretiska begränsningar i hur småstater kan operationalisera hybridavskräckning. Som en analytisk utgångspunkt kan begränsat nationellt handlingsutrymme och ett större beroende av multilaterala mekanismer delvis påverka hur mindre stater i offentliga strategidokument balanserar mellan förnekande och bestraffande hybridavskräckning.

Mot denna bakgrund är forskningen begränsad när det gäller förståelsen av hur småstater balanserar förnekande och bestraffande hybridavskräckning i sina strategiska styrdokument. Monaghans (2022) ramverk är relevant som analytiskt verktyg i detta sammanhang då det utgår från klassisk avskräckningsteori, beaktar hybridkontexten och integrerar resiliens som en del av förnekande avskräckning (Monaghan 2022:16,18-20).

Sveriges specifika kontext

För Sveriges del är denna lucka särskilt angelägen där nya strategiska styrdokument delvis syftar till att omhänderta det hybrida hotet genom avskräckning och resiliens. Om svenska styrdokument visar glapp gentemot de teoretiska kriterierna som forskningen identifierat som centrala, kan detta indikera brister hur hybridavskräckning operationaliseras i strategin, oberoende av faktisk implementering. Sådana analyser saknas i befintlig forskning för den svenska kontexten, trots att den skrivna strategin utgör en central komponent i avskräckningen.

Studiens bidrag

Denna studie bidrar till att fylla tre kunskapsluckor med teoretisk, empirisk och praktisk relevans.

Teoretiskt bidrar studien till hybridavskräckningsforskningen genom att operationalisera Monaghans (2022) ramverk, som hittills varit konceptuellt, på svensk kontext. Därigenom

översätts ramverket till ett indikatorbaserat analysverktyg för strategidokument, vilket både fördjupar förståelsen för hur hybridavskräckning formuleras i policy och demonstrerar en metod som kan replikeras för andra länders strategiska dokument.

Empiriskt kartlägger studien hur Sverige artikulerar och operationaliserar hybridavskräckning i sina strategidokument. Genom systematisk analys av Nationella säkerhetsstrategin och Totalförsvarspropositionen identifieras styrkor och glapp samt hur förnekande och bestraffande avskräckning kommer till uttryck i den skrivna strategin.

Praktiskt har resultaten relevans för pågående och framtida strategiutveckling på både politisk nivå och inom Totalförsvaret. Genom att identifiera konkreta glapp mellan teoretiska kriterier och strategiska formuleringar genererar studien forskningsbaserade implikationer för hur svenska strategidokument kan förstås och vidareutvecklas i relation till hybridhot. Vidare kan detta innebära praktiska implikationer på hur Försvarsmaktens roll kan förstås och användas som ett statligt maktmedel mot hybridhot i gråzonen.

3. Teoretiskt ramverk

Utgångspunkten är att traditionella avskräckningsmodeller inte fångar hybridhotets komplexitet i gråzonen.

Motiv till teorival

Alternativa teorier övervägdes, resiliensteori och bestraffningsfokuserade teorier bedömdes dock otillräckliga eftersom de inte integrerar förnekande (inklusive resiliens) och bestraffande avskräckning i ett sammanhållet ramverk anpassat för gråzonskontexten.

Monaghans (2022) ramverk kombinerar klassiska avskräckningsprinciper med moderna perspektiv på resiliens och samhällelig sårbarhet, anpassade mot hybridhotets karaktär. Genom att integrera resiliens som en del av förnekande avskräckning, samtidigt som bestraffande mekanismer behålls när attribuering är möjlig, kompletterar ramverket tidigare avskräckningsteorier.

Ramverket möjliggör därmed en samlad analys av hur stater kan utforma avskräckning under tröskeln till väpnad konflikt. Det är särskilt relevant för analys av svensk strategi då den är publicerad av Hybrid Center of Excellence (CoE), ett internationellt forskningscenter med fokus på EU och Nato-medlemmars hantering av hybridhot. Av dessa skäl väljs Monaghans (2022) ramverk som teoretisk grund för analysen av de svenska strategiska styrdokumenterna.

Hybridavskräckning enligt Monaghan

Ramverket utgår ifrån fyra pelare: aktörer, medel, domäner och faser. Dessa speglar vem som genomför aktiviteterna, vilka verktyg som används, i vilka samhällsområden och i vilket skede av konfliktskalan det sker (Monaghan 2022:9-10). Genom att kombinera flera typer av maktmedel, Militära, Politiska, Ekonomiska, Civila och Information (MPECI), kan en motståndare påverka sårbarheter i flera samhällsområden samtidigt och skapa tvetydighet kring avsikt och ansvar. De områden där sårbarheter kan finnas avser Politiska, Militära, Ekonomiska, Sociala, Infrastrukturen och Informationsdomänen (PMESII) (Monaghan 2022:11-12). Detta kräver att avskräckning adresserar hela spektrumet av hybridaktiviteter över samhällets alla sektorer, inte bara militära aspekter.

Som visats i forskningsöversikten utgör attribueringsproblematik och otydliga trösklar hybridhotets centrala utmaningar för klassisk avskräckning. Monaghans ramverk adresserar dessa genom:

- **Attribuering:** Genom att göra resiliens/förnekande till bas som fungerar oavsett attribuering och kombinera den med bestraffning när attribueringen är tillräckligt trovärdig (inklusive offentlig attribuering som straff) skapas en robust avskräckning även när avsändaren är tvetydig (Monaghan 2022:19-22,28-29).
- **Trösklar:** Genom stegvis kommunikation och horisontell/vertikal eskalering, över flera maktmedel (exempelvis: juridiska, ekonomiska, information) kan stater visa proportionella och kumulativa svarsåtgärder även under tröskeln för väpnad konflikt (Monaghan 2022:33-34).

För studiens syfte är denna struktur viktig eftersom den visar att hybridavskräckning behöver adressera hela spektrumet av hybridaktiviteter, snarare än enbart militära aspekter. Monaghans ramverk erbjuder därmed en grund för att analysera hur svensk policy möter hybridhotets komplexitet.

Förmåga, trovärdighet och kommunikation

En central del i Monaghans (2022) ramverk är de tre ömsesidiga komponenterna förmåga (capability), trovärdighet (credibility) och kommunikation (communication), refererade som de tre "C:na". Dessa utgör kärnan i både klassisk och hybridavskräckning och beskriver hur stater påverkar motståndarens riskbedömning: genom att ha förmågan att agera, viljan att använda den och att detta tydligt kommuniceras (Monaghan 2022:16).

Förmåga syftar till militära, civila, teknologiska och institutionella resurser som behövs för att genomföra avskräckande åtgärder. I den hybrida kontexten inkluderar detta både traditionell militär kapacitet, robusta samhällssystem, motståndsförmåga samt koordinering mellan civila och militära aktörer (Monaghan 2022:16-33).

Trovärdighet syftar till statens vilja och beredskap att använda sina förmågor vid behov. Den formas av politiskt ledarskap, konsekvent agerande och institutionell förmåga att omsätta hot till handling. I hybridmiljöer, där påverkan ofta är svår att attribuera blir trovärdigheten särskilt beroende av sammanhängande svarsåtgärder (Monaghan 2022:16-33).

Kommunikation beskriver hur signaler och budskap förmedlas till och uppfattas av motståndaren. Effektiv kommunikation kräver tydlighet i avsikt men också förmåga att påverka hur motståndaren uppfattar kostnader och risker. I gråzonen blir kommunikationen mer

problematisks där attribution är svårt och aktiviteter medvetet sker under tröskeln för väpnad konflikt (Monaghan 2022:16-33).

Balans i avskräckningen

Utöver de tre C:na betonar Monaghan (2022) vikten av balans mellan avskräckning genom förnekande och bestraffande. De båda formerna utgör olika sätt att påverka motståndarens kalkyler men behöver kombineras för trovärdig och långsiktig strategi. Monaghan betonar att förnekande avskräckning bör utgöra tyngdpunkten, där resiliens och samhällelig motståndskraft skapar trovärdig och stabil avskräckning (Monaghan 2022:20,48-49). De tre C:na möjliggör denna balans: Förmåga utgör förutsättningen för både förnekande och bestraffande avskräckning. Trovärdighet byggs genom visad politisk vilja och konsekvent agerande över tid. Kommunikation tydliggör för motståndaren hur förnekande och bestraffande samverkar i strategin (Monaghan 2022:16,20-21).

Avskräckning genom förnekande syftar till att minska motståndarens möjligheter att uppnå sina mål genom att öka det egna samhällets motståndskraft och skydd. I hybridkontexten handlar detta främst om att bygga resiliens, ett motståndskraftigt samhälle genom att: reducera sårbarheter inom politik, ekonomi, infrastruktur och informationsflöden men också ett samhälle som kan anpassa sig till och återhämta sig från hybridpåverkan. Ett samhälle som är motståndskraftigt mot påverkan gör hybrida verktyg mindre effektiva och ökar angriparens kostnader i tid och resurser, därmed blir det mindre attraktivt för angriparen (Monaghan 2022:18-20).

Avskräckning genom bestraffning syftar däremot till att påverka motståndarens kostnadsberäkningar genom hot om repressalier för att få dem att avstå från ett visst agerande. Det innebär att förbereda en verktygslåda med juridiska, ekonomiska, politiska och informationsmedel. I hybridmiljön är bestraffning dock komplext eftersom attribution ofta är oklar och trösklar för motåtgärder är svår att fastställa. Utvidgad avskräckning kan i detta sammanhang öka handlingsutrymmet genom att involvera allierade och bredda svarsalternativen, samtidigt ställer den höga krav på trovärdighet och riskerar att komplicera avskräckningen genom fler åtaganden och oklara trösklar (Monaghan 2022:15,20-21,24-25).

Ramverkets begränsningar och antaganden

Monaghans (2022) ramverk är i grunden konceptuellt och har inte prövats genom empiriska analyser av nationella styrdokument. Det fungerar därför främst som ett analytiskt verktyg för

att bedöma hur centrala komponenter i hybridavskräckning kommer till uttryck i policy, snarare än en teori som förklarar faktisk avskräckningseffekt. I detta avseende skiljer sig ramverket från mer klassiska avskräckningsteorier som i högre grad fokuserar på kausala relationer mellan hot, respons och beteendefall (Schelling 1967; Snyder 1960).

Ramverket utgår delvis från antagandet att motståndare agerar rationellt genom att väga kostnader mot vinster. Forskning visar dock att rationalitet ofta är begränsad och påverkas av psykologiska och organisatoriska faktorer (Jervis 1979). Detta blir särskilt tydligt i gråzonen där hybridaktörer utnyttjar tvetydighet och långsiktiga påverkansstrategier. Vidare diskuterar ramverket trösklar och kommunicerade konsekvenser men ger begränsad vägledning för hur stater praktiskt ska utforma en uppfattbar responslogik när forskningen om gråzonsavskräckning pekar på att explicita trösklar kan exploateras (Mazarr 2021:25; Takahashi 2018:798). Slutligen problematiserar ramverket i begränsad grad hur små stater resurser och alliansberoende påverkar balansen mellan förnekande och bestraffande avskräckning, en central aspekt i svensk kontext. Dessa begränsningar beaktas i studiens avslutande resultattolkning och teoretiska diskussion.

Monaghans ramverk erbjuder en integrerad modell som kombinerar klassiska principer med resiliensteori. Operationaliseringen möjliggör systematisk analys av hur svenska strategidokument adresserar gråzonens utmaningar.

4. Metod och material

Forskningsdesign

Studien genomförs som en teoridrivna kvalitativ innehållsanalys, kompletterad med översiktlig kvantitativ värdering (skala 0-2). Monaghans (2022) ramverk nyttjas deduktivt där förekomst av indikatorer analyseras och värderas genom en tematisk kodning. Analysen fokuserar på fraser och textstycken som implicit eller explicit bidrar till avskräckning. Resultatet värderas samlat som ett uttryck för Sveriges övergripande strategi.

Metoden kombinerar djupgående kvalitativ textanalys och systematisk jämförbarhet, ett tillvägagångssätt likt Mazarr m.fl. (2021), vilket är lämpligt för analyser där både språkliga nyanser och jämförande överblick är relevant (Morgan 2022:64-65; Thaler 2017:66-67). Genom två kompletterande strategidokument möjliggörs datatriangulering, genom övergripande (Säkerhetsstrategin) och mer detaljerad nivå (Totalförvarspropositionen) (Blatter & Haverland 2012:68). Detta stärker både bredd (olika perspektiv) och djup (detaljnivå) i förståelsen av svensk strategi och minskar risken för snäv eller vinklad tolkning. Syftet är att systematiskt analysera i vilken utsträckning de svenska strategidokumenterna överensstämmer med Monaghans ramverk för effektiv hybridavskräckning.

Datainsamling - Urval och avgränsning

Dokumenturvalet uppfyller Morgans (2022:70-72) fyra kriterier: äkthet, trovärdighet, representativitet och mening. Empirin består av regeringens formella styrdokument: Sveriges Nationella säkerhetsstrategi (Regeringen 2024a) och Totalförvarspropositionen 2025-2030 (Regeringen 2024b). Dessa valdes för att de:

- Utgör regeringens formella inriktning för svensk säkerhetspolitik och totalförsvaret.
- Styr resursfördelning och myndigheters agerande.
- Kommunicerar Sveriges officiella strategi gentemot potentiella antagonister.
- Behandlar hybridhot både övergripande och mer detaljerat.

Dokumenterna är offentligt tillgängliga via regeringens webbplats, vilket säkerställer äkthet och trovärdighet. Genom båda dokumenterna uppnås både bredd och djup i analysen.

Utrikesdeklarationen hade kunnat bidra till att ytterligare nyansera bilden av hur Sverige kommunicerar men exkluderades då den utgör ett årligt politiskt anförande snarare än ett långsiktigt styrande strategidokument.

Teoretisk utgångspunkt och operationalisering

I enlighet med (Blatter & Haverland 2012:63) bygger operationaliseringen på att omvandla teoretiska begrepp till empiriskt mätbara indikatorer. Monaghans (2022) fem kärnkomponenter för hybridavskräckning: *förmåga*, *trovärdighet*, *kommunikation*, *förnekande avskräckning* och *bestraffande avskräckning*, definierades teoretiskt i tidigare kapitel. Här omvandlas de till textnära och analyserbara indikatorer. Varje komponent utgör ett analytiskt tema med operationaliserade indikatorer som söker efter specifika uttryck eller formuleringar som signalerar förekomst av respektive teoretiska begrepp.

Operationaliseringen möjliggör att teman kan identifieras i empirin, att indikatorerna fångar Monaghans kärnbegrepp samt att de är relevanta för svensk policykontext. Valet att använda två indikatorer per tema möjliggör att fånga olika dimensioner av samma koncept och stärker analysens precision genom att tydligt identifiera var styrkor respektive svagheter finns inom varje teoretiskt område.

Operationalisering och kodningsmatris

För att möjliggöra en systematisk och replikerbar analys presenteras operationaliseringen i form av en kodningsmatris med fem teman och tio indikatorer (två per tema). Indikatorerna kodas på en tregradig skala (0-2) och fullständiga kodningskriterier redogörs för i Bilaga 1. Översiktligt används 0 när indikatorn saknas, 1 för delvis förekomst i generella termer och 2 för systematisk och konkret förekomst. Denna kodningsstruktur medför både textnära tolkning och en översiktlig kvantitativ systematisering av den samlade strategin.

Tabell 1 presenterar en översikt över teman och deras respektive indikatorer. Fullständig kodningsmatris med kodningskriterier återfinns i Bilaga 1

Tema	Beskrivning	Indikator
Förmåga	Förekomst av konkreta resurser, kapacitet eller organisatoriska strukturer som möjliggör avskräckning genom förnekande eller bestraffning mot hybridhot.	1.1 Hybridspecifika resurser och förmågor 1.2 Samordning mellan statens resurser för hybridhot
Trovärdighet	Uttryck för politisk vilja, beredskap, referenser till vidtagna åtgärder samt angivna konsekvenser vid överträdelser.	2.1 Politiskt engagemang och demonstrerad vilja 2.2 Definierade trösklar och konsekvenser
Kommunikation	Tydliga budskap riktade till potentiella angripare, inklusive angivna hotbilder, röda linjer och beskrivningar av stegvisa svarsåtgärder eller diplomatiska/offentliga signaler.	3.1 Hotidentifiering och signalering 3.2 Röda linjer och eskalerande svarslogik
Förnekande avskräckning	Åtgärder som höjer tröskeln för effektiv påverkan genom att stärka skydd av kritisk infrastruktur, motståndsförmåga, återhämtningsförmåga, redundans, decentraliserat beslutsmandat och samverkan mellan aktörer.	4.1 Teknisk och infrastrukturs-resiliens 4.2 Samhällelig och kognitiv motståndskraft
Besträffande avskräckning	Angivna repressalier, sanktioner eller andra motåtgärder som kan, ensamt eller multinationellt, riktas mot angripare under eller efter hybridpåverkan.	5.1 Nationella bestraffningsverktyg 5.2 Multilaterala bestraffningsmekanismer

Utifrån operationaliseringsmatrisen utarbetades en kodbok fram med kriterier för varje indikator.

Reliabilitet och Validitet

Reliabilitet och validitet är centrala för att säkerställa att innehållsanalysen både mäter konsekvent och fångar rätt saker från det teoretiska ramverket.

För att uppnå hög reliabilitet i analysen utarbetades en kodmanual med konkreta exempel för varje indikator och pilotkodning genomfördes mot utvalda avsnitt. Erfarenheterna användes för att förtydliga definitioner och gränsdragningar mellan närliggande indikatorer, detta för att minska risken för godtyckliga tolkningar. Särskilt avgränsades indikatorerna 2.2 och 3.2 där överlappningen av trösklar adresseras genom att 2.2 fokuserar på förekomst av trösklar som trovärdighetssignal, medan 3.2 fokuserar på kommunicerad eskalationslogik. Dessa justeringar minskade tolkningsutrymmet och stärkte studiens reliabilitet (Sundberg & Harbom 2011:107-108). För att stärka reliabilitet och transparens bifogas kodningskriterierna (Bilaga 1), vilket möjliggör för ytterligare kodare att replikera analysen.

Validiteten stärks genom att indikatorerna härleds direkt från Monaghans ramverk och att kodningsfrågorna prövar ramverkets kärnbegrepp. Avvägningen för att lyckas med detta är att operationalisering varken blir för bred att den fångar annat eller för snäv så relevanta uttryck missas (Sundberg & Harbom 2011:97).

Forskningsetiska överväganden

Studien baseras på offentligt tillgängliga strategidokument och innehåller inga personuppgifter eller känsliga data. God forskningssed har följts enligt Vetenskapsrådets riktlinjer (Vetenskapsrådet 2024).

Metoddiskussion

Valet av kvalitativ innehållsanalys motiveras av att strategidokumentet är primärkällor för att förstå statens officiella signalering, avsikter och tröskelvärden gentemot potentiella antagonister. Valet av metod och material medför oundvikligen vissa begränsningar som bör belysas. För det första innebär användningen av dokument som enda källa en risk för en vinklad bild som speglar vad författaren önskar framställa (Morgan 2022:66). Officiella strategidokument kan exempelvis ha en politisk retorik som syftar till att framhäva styrkor och dölja svagheter. I denna studie är denna ”bias” en del av själva undersökningsobjektet, eftersom syftet är att analysera Sveriges officiella signalering mot omvärlden, är dokumentens retoriska utformning högst relevant.

En annan metodologisk utmaning rör subjektivitet i kodningsprocessen. För att motverka detta används en transparent kodningsmanual (Bilaga 1) där varje skalsteg motiveras med tydliga kriterier. Slutligen mäter denna analys vad som står skrivet, inte faktisk operativ förmåga. Detta är en medveten avgränsning som motiveras av att avskräckningens signalering förutsätter att centrala komponenter uttrycks i officiella strategier (Mazarr 2021:14).

5. Analys och resultat

Kapitlet analyserar och redovisar resultatet av den systematiska analysen, strukturerad enligt teman och de tio indikatorerna. Indikatorerna behandlas genom att först presentera Monaghans teoretiska krav, därefter empiri, följt av analys och kodning enligt Bilaga 1. Analysen av dokumenten presenteras som den sammanvägda strategin, där styrdokumentet bedöms samlat inom varje indikator.

Förmåga

1.1 Hybridspecifika resurser och förmågor

Monaghan (2022:18-22,25-29) menar att effektiv hybridavskräckning kräver konkreta domänöverskridande förmågor i hela samhället som kan identifiera, förebygga och bemöta hybridhot. Dessa förmågor inkluderar offensiva och defensiva cyberförmågor, förmåga att exponera och attribuera angrepp samt organisatoriska förutsättningar som möjliggör ansvar och flexibilitet.

Indikatorn undersöker i vilken utsträckning den samlade strategin presenterar konkreta militära, civila och tekniska resurser för att identifiera, förebygga och bemöta hybridhot.

Säkerhetsstrategin (Regeringen 2024a) beskriver ett brett behov av flertalet relevanta förmågor som behövs för att kunna möta hybridhotet – från ett förstärkt totalförsvaret (s.19), skydd av kritisk infrastruktur (s.11) till förmåga att förebygga och förhindra hybridangrepp (s.17-18) men stannar ofta vid målbilden och intention snarare än att ange vilka konkreta resurser och förmågor som faktiskt finns och hur de operativt ska användas vid hybridhot. *”Regeringen avser stärka förmågan att identifiera, hantera och bemöta hybridhot och angrepp”* (Regeringen 2024a:20).

Totalförsvarspropositionen (Regeringen 2024b) kompletterar strategin genom att konkretisera specifika förmågor och krav inom såväl militärt och civilt försvar (s.61-62), inklusive offensiva och defensiva cyberresurser (s.110), beredskapsmyndigheter (s.110-111,113) och stöd från Försvarsmakten till samhället i fred (s.61). Vidare tydliggörs totalförsvarets roll i fredstid *”Ett civilt försvar, organiserat och dimensionerat utifrån krigets krav, bidrar till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar i fred”* (Regeringen 2024b:62).

Analysen visar att den samlade strategin uttrycker en tydlig ambition att stärka sin förmåga att möta hybridhot men att dokumenten gör detta på olika detaljnivå, med premissen att totalförsvaret dimensioneras mot väpnad strid. Säkerhetsstrategins höga abstraktionsnivå innebär därför begränsad avskräckningseffekt medan den mer detaljerade försvarspropositionen bättre motsvarar och väger upp teorins krav, med förtydligandet att totalförsvaret även kan användas mot hybridhot. Sammanvägt motsvarar strategin teorins krav på reella och hybridspecifika förmågor och kodus som 2.

1.2 Samordning mellan statens resurser för hybridhot

Monaghan (2022:24-25,30-33) menar att isolerade förmågor är otillräckliga och att effektiv hybridavskräckning kräver förmågan att samordna och synkronisera statens maktmedel inom hela samhällspektrumet. Detta kräver en gemensam lägesbild, tydliga mandat och en ansats som inkluderar aktörer i hela samhället. Monaghan argumenterar för att förmåga att samordna och synkronisera statens maktmedel är avgörande för att kunna nyttja eskalationstrappan över flera områden.

Indikatorn undersöker strategins samordningsmekanismer med strukturer, processer eller mandat för samordning mellan myndigheter och sektorer i hanteringen av hybridhot.

Säkerhetsstrategin (Regeringen 2024a) identifierar att den nationella säkerheten "*är en angelägenhet för alla i vårt samhälle*" (s.6) och följs upp med nationellt säkerhetsråd, säkerhetsrådgivare och ny struktur för beredskapssektorer och beredskapsmyndigheter (s.9). Båda dokumenten betonar att hybridhot kräver förmågor delvis utanför totalförsvarets struktur och förbättrad samverkan mellan offentlig och privat sektor och internationella samarbeten (Regeringen 2024a:20; Regeringen 2024b:18). Fokus ligger dock på att bygga förmåga inom totalförsvaret, där säkerhetsrådgivaren, bland annat, ska stärka samverkan mellan statliga aktörer och näringslivet (Regeringen 2024b:124).

I totalförsvarspropositionen (Regeringen 2024b) framställs Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som den myndighet med ansvar för sammanställning av civil lägesbild och stödjer regeringen med underlag för avvägning av samhällsresurser (s.114). Specifika samordningsförmågor presenteras där hybridhotet kan mötas såsom Nationellt cybersäkerhetscenter beroende av försvarsunderrättelseförmåga, försvarets cyberförsvarsförmåga och Försvarets radioanstalt (FRA) (s.150-151). Trots beskrivna samordningsstrukturer med ansvarsområden och informationsdelning på flera nivåer klagörs

inte explicit hur gemensamma förmågor ska koordineras eller ledas vid pågående hybridangrepp eller för avskräckning (Regeringen 2024b:84-85,112-113,116,126,129).

Analysen visar att den sammanvägda strategin tydligt ser behovet av samordning över hela samhället, med flera aktörer som stödjer en gemensam lägesbild och unika förmågor för att möta hybridangrepp, vilket till stor del uppfyller Monaghans krav på gemensamma strukturer för samordning. Samtidigt finns det en otydlighet i hur statens maktmedel ska ledas och samordnas för att avskräcka och möta hybridhot i fredstid. Strategin klargör inte rollfördelningen mellan bland annat MSB, Försvarsmakten och Regeringen vilken riskerar skapa osäkerhet kring ledningsansvaret vid olika typer av hybridangrepp. Utifrån Monaghans krav riskerar detta att man tappar initiativet och förmågan till snabb eskalering. Den otydliga rollfördelningen kan därmed försvaga både förmågan att agera och trovärdigheten att Sverige kan agera snabbt. Strategin erbjuder grundläggande strukturer för samordningsförmåga men inte tillräckligt tydliga ledningsförhållanden för hur statens maktmedel ska nyttjas, detta motiverar en sammanvägd kodning av indikatorn till 1.

Trovärdighet

2.1 Politiskt engagemang och demonstrerad vilja

Monaghan (2022) betonar att trovärdig avskräckning bygger på statens politiska vilja att agera mot antagonistisk påverkan. Trovärdighet kräver att staten uppfattas som villig, beredd och kapabel att vidta motåtgärder även när hybridaktiviteter sker under tröskeln till väpnad konflikt, för att kunna påverka hybridaktörens kostnadskalkyl. Denna vilja behöver signaleras genom politiska beslut, satsningar och konsekvent agerande mot hybridhot. Vidare framhåller Monaghan att trovärdigheten förstärks när staten visar beredskap att samordna hela samhällets resurser, då detta demonstrerar uthållighet och handlingskraft mot hybridhotet (Monaghan 2022:16-17,21-24,28-29).

Indikatorn undersöker hur politisk vilja att agera mot hybridpåverkan uttrycks och konkreta exempel på vidtagna åtgärder mot hybridhot.

Säkerhetsstrategin (Regeringen 2024a): slår fast att *”Det finns ingen viktigare uppgift för staten än att värna Sveriges frihet, fred och säkerhet”* (s.6) och att nationell säkerhet ska *”tillmätas stor betydelse när avvägningar och prioriteringar mellan olika samhällsintressen görs”* (s.15). Den uttrycker en explicit ambition att i *”hög takt stärka sin förmåga att förebygga och möta de olika hot och risker som beskrivs”* (s.15) inklusive att *”identifiera, hantera och bemöta*

hybridhot och angrepp” (s.20). Denna vilja omsätts i handling genom ”*översyn av regelverk*” (s.19) för att undanröja hinder för totalförsvarets uppbyggnad.

Totalförsvarspropositionen (Regeringen 2024b) förstärker detta genom att betona att ”*Sveriges förmåga att möta kriser, hot och antagonistiska handlingar under gränsen för väpnat angrepp behöver öka*” (s.54) och ”*understryker vikten av att på ett sammanhållet sätt använda alla de säkerhetspolitiska instrument som står till förfogande*” (s.54). Propositionen kopplar även samman krisberedskap och civilt försvar för att kunna skapa en robust förmåga i fredstid: ”*de resurser och förmågor som byggs upp för det civila försvaret vid behov kan användas även i fredstida krishantering*” (Regeringen 2024b:110).

Analysen visar att dokumenten ger uttryck för en stark uttalad politisk vilja att agera mot hybridhot, vilket svarar mot Monaghans krav på att staten måste uppfattas som beredd och handlingskraftig. Viljan stannar inte vid retorik utan kopplas till konkreta processer för att undanröja legala hinder och allokerar resurser samt en tydlig insikt om att hybridhot kräver åtgärder under gränsen till väpnat angrepp. Genom betoningen att hela samhällets resurser ska användas sammanhållet demonstreras den breda mobiliseringen som stärker trovärdigheten. Den explicita prioriteringen av nationell säkerhet framför andra samhällsintressen är en stark signal till potentiella antagonister. Sammanvägt uppfyller dokumenten kraven på demonstrerad vilja och handlingskraft och kodas därför som nivå 2.

2.2 Definerade trösklar och konsekvenser

Enligt Monaghan (2022) kräver trovärdig avskräckning identifierade trösklar mellan tolererbar och oacceptabel påverkan, kopplade till proportionella kostnader för angriparen. Om trösklar är otydliga eller inte följs upp riskerar staten att skapa ett avskräckningsglapp, där en riskbenägen angripare drar slutsatsen att överträdelser kan ske utan reell kostnad (Monaghan 2022:18-23,31-32).

Indikatorn prövar hur explicita gränser för vad som betraktas som oacceptabelt beteende samt vilka konsekvenser som kan följa vid överträdelser, presenteras i dokumenten.

Varken Säkerhetsstrategin eller Totalförsvarspropositionen definierar trösklar för vad som utgör oacceptabelt beteende i gråzonen. Säkerhetsstrategin (Regeringen 2024a) talar om behovet att ”*identifiera, hantera och bemöta hybridhot*” (s.20) och Totalförsvarspropositionen (Regeringen 2024b) nämner behovet att kunna ”*möta kriser, hot och antagonistiska handlingar under tröskeln för väpnat angrepp*” (s.54) men dessa formuleringar stannar vid generella målsättningar snarare än att identifiera specifika gränser för tolerans eller absoluta gränser. Det

saknas beskrivningar av kopplade konsekvenser eller kostnadsskapande åtgärder (straff) riktade mot en angripare vid specifika överträdelser. Dokumenten fokuserar istället på att minska sårbarheten och stärka motståndskraften för att höja tröskeln för en angripare, främst riktat mot ett väpnat angrepp (Regeringen 2024a:19-20; Regeringen 2024b:37,60,116-117,126). Konsekvenshanteringen som dokumenten visar, handlar istället om att samhället ska kunna stå emot och återhämta sig snarare än att svara med bestraffande konsekvenser eller vedergällning.

Analysen visar att strategin saknar de element av definierade trösklar och kopplade kostnader som Monaghan identifierar som kritiska för trovärdig avskräckning. Genom att nästan uteslutande fokusera på motståndskraft och försvarsvilja lämnas utrymmet för vad Monaghan kallar "avskräckningsglappet", där en angripare kan uppfatta att hybridoperationer kan genomföras utan risk för kännbara motåtgärder. Avsaknaden av en tydlig bestraffningslogik eller kommunicerade gränser för oacceptabelt beteende innebär att den dimension av avskräckning som handlar om att påverka motståndarens kostnadskalkyl genom hot om repressalier är i princip obefintlig i dokumenten. Då inga explicita trösklar eller konsekvensbeskrivningar mot hybridhot återfinns kodas indikatorn som 0.

Kommunikation

3.1 Hotidentifiering och signalering

Monaghan (2022) menar att hybridhotet underminerar effektiv avskräckning genom att skapa ambiguitet kring såväl angriparen som handlingen, vilket försvårar möjligheten att kommunicera tydliga och trovärdiga avskräckningsbudskap till en potentiell antagonist. Att namnge hotaktör och synliggöra tillvägagångssätt blir därför centralt i kommunikationen för att minska ambiguiteten (Monaghan 2022:16-23,28-29,33-34).

Indikatorn undersöker hur dokumenten kommunicerar namngivna hotaktörer och hur medvetenhet om hybridhotets karaktär och uttrycksformer signaleras.

Säkerhetsstrategin pekar tydligt ut statsaktörer: "*Hybridhot som riktas mot Sverige utgår ifrån främst Ryssland men även Kina, Iran och andra aktörer*" (Regeringen 2024a:12). Vilket förstärks av Totalförsvarspropositionen beskriver hur dessa, öppet och dolt, nyttjar statliga maktmedel för att destabilisera och påverka andras politik och samhällen (Regeringen 2024b:18). Det ryska motivet framställs som en pågående konflikt med en västlig omvärld där de försöker etablera en ny europeisk säkerhetsordning med egen maktexpansion och inflytande genom destabilisering (Regeringen 2024a:11-12). Säkerhetsstrategin beskriver hur påverkan

ofta framstår som diffus, hur det kan vara svårt att tillskriva den en viss aktör och hur den kan verka i det dolda. Samtidigt som det betonas behov av kunskap och beredskap även för sådana hot som tidigare betraktats som mindre sannolika (Regeringen 2024a:9-10). Hybridhotet ses *”riktas mot aktörer på alla nivåer i det offentliga Sverige, mot civilsamhället, privat sektor och enskilda individer... innefattar cyberangrepp, otillbörlig påverkan, ekonomiska påtryckningar, sabotage, påverkan på kritiska flöden, migrationsströmmar, underrättelseverksamhet, attentat och våldsdåd”* (Regeringen 2024a:12). Totalförsvarspropositionen förtydligar att hybridaktiviteter förekommer lågintensivt i fredstid och därför en angelägenhet för hela samhället att kunna hantera med både civila och militära medel (Regeringen 2024b:18).

Analysen visar att strategin i hög grad uppfyller Monaghans krav på hotidentifiering och signalering. Genom att erkänna ambiguitetsproblematiken, namnge centrala hotaktörer och detaljerad beskriva deras hybrida verktyg och målsättningar minskar strategin osäkerheten kring *vem* och *hur*, som enligt teorin annars undergräver kommunikationen i hybridavskräckningen. Därmed signaleras att Sverige har en klar uppfattning om vilka man ser som hotaktörer och hur man ser deras metoder, vilket motiverar att indikatorn kodas som 2.

3.2 Röda linjer och eskalerande svarslogik

Monaghan (2022) framhåller att hybridavskräckning förutsätter en tydlig och graderad svarslogik som gör det begripligt för en potentiell motståndare att förstå hur eskalation kan ske vid hybridpåverkan. I en kontext där gränser sällan är absoluta krävs signalering som tydliggör skillnaden mellan handlingar som kan tolereras eller mötas med proportionella svar med sådant som betraktas oacceptabelt. Genom att kombinera implicita trösklar med en förutsägbar eskalationslogik kan staten minska osäkerheten kring vilka handlingar som riskerar att utlösa mer kraftfulla motåtgärder. Enligt Monaghan stärks avskräckningen när denna svarslogik är begriplig och konsekvent, eftersom syftet ytterst är att påverka motståndarens risk- och kostnadskalkyl (Monaghan 2022:16,21-23,31-33).

Indikatorn undersöker hur gränser anges, för vad som betraktas som oacceptabelt beteende samt vilka konsekvenser som kan följa vid överträdelser

Varken säkerhetsstrategin eller totalförsvarspropositionen presenterar några explicita röda linjer eller graderad svarslogik för hybridhot. Dokumenten talar generellt om behovet att *”identifiera, hantera och bemöta hybridhot”* (Regeringen 2024a:20) och att *”möta kriser, hot och antagonistiska handlingar under gränsen för väpnat angrepp”* (Regeringen 2024b:54) men definierar inte var gränsen går mellan det oacceptabla jämfört med det som enbart ska hanteras

genom samhällelig motståndskraft. Även om Totalförsvarspropositionen understryker vikten av att ”*på ett sammanhållet sätt använda alla de säkerhetspolitiska instrument som står till förfogande*” (Regeringen 2024b:54) saknas en beskrivning om hur dessa instrument är tänkta att användas i en eskalerande skala för att svara på hybridaggression. Fokus ligger genomgående på förnekande åtgärder snarare än att kommunicera konsekvenser för en angripare.

Analysen visar att strategin saknar den tydliga och graderade svarslogik som Monaghan menar är central för effektiv hybridavskräckning. Genom att inte kommunicera skillnaden mellan ”vardaglig” hybridpåverkan och oacceptabla angrepp, eller hur svaren trappas upp vid överträdelser, lämnas motståndaren utan tydlig retorik om vilka risker ett agerande medför. Avsaknaden av en kommunicerad eskalationstrappa med trösklar och röda linjer innebär en kritisk svaghet där strategin inte aktivt påverkar motståndarens kostnadskalkyl genom signalerade konsekvenser. Då inga explicit kommunicerade gränser eller eskalationslogik med konsekvenser återfinns i dokumenten kodas indikatorn som 0.

Förnekande avskräckning

4.1 Teknisk och infrastruktursresiliens

Monaghan (2022) menar att förnekande avskräckning är särskilt central mot hybridhot, eftersom angriparen ofta nyttjar sårbarheter i samhällsviktiga system snarare än direkta militära mål. Genom att skydda, förstärka och skapa redundans i kritisk infrastruktur, tekniska system och försörjningskedjor kan staten både minska angriparens förväntade utdelning och därmed stärka avskräckningen (Monaghan 2022:18-19,33-34).

Indikatorn undersöker hur dokumenten beskriver åtgärder för att skydda, förstärka eller säkerställa redundans i kritisk infrastruktur, tekniska system och försörjningskedjor.

Både Säkerhetsstrategin och Totalförsvarspropositionen betonar behovet av ett motståndskraftigt samhälle där samhällsviktiga funktioner och infrastruktur präglas av robusthet och redundans (Regeringen 2024a:15). Detta omfattar bland annat digital infrastruktur, energiförsörjning, drivmedel samt försörjning av kritiska varor och tjänster (Regeringen 2024a:17,19,20,22-23; Regeringen 2024b:109,126-132). Säkerhetsstrategin framhåller att minskade sårbarheter och stärkt motståndskraft är centrala för att hantera hybridhot, inklusive skydd av samhällsviktiga data och system mot cyberangrepp (Regeringen

2024a:20,22-23) samt betonar att försörjningsberedskap och minskade strategiska beroenden, särskilt gentemot auktoritära stater (Regeringen 2024a:28).

Totalförsvarspropositionen konkretiserar denna inriktning genom krav på att aktörer inom beredskapssektorerna ska bidra till robusthet inom sina verksamheter (Regeringen 2024b:126-127,130), bland annat genom förstärkt elberedskap, reservkraft och redundant nätstruktur för elektronisk kommunikation (Regeringen 2024b:129-131), beredskaps- och omställningslager för livsmedel och dricksvatten (Regeringen 2024b:135) samt planering för reservförfaranden för betalningssystemet vid bortfall av el och kommunikation (Regeringen 2024b:131-132). Vidare utvecklas förmågan att möta otillbörlig informationspåverkan och att säkerställa informationsförmedling under störda förhållanden (Regeringen 2024b:120).

Analysen visar att strategin möter kraven på synliga, konkreta resiliensåtgärder som påverkar antagonists kalkyl genom att reducera sårbarheter och minska förväntad utdelning av hybridangrepp. Genom att systematiskt betona robusthet skydd, redundans och säkrade försörjningsvägar signalerar Sverige förmåga att absorbera, återhämta sig från och motstå påverkan mot samhällsviktiga system. Den detaljeringsgrad och konkretisering som återfinns i Totalförsvarspropositionen innebär att indikatorns kriterier uppfylls fullt ut, vilket motiverar en sammanvägd kodning på nivå 2.

4.2 Samhällelig och kognitiv motståndskraft

Monaghan menar att effektiv avskräckning mot hybridhot inte enbart bygger på fysiskt skydd, utan även samhällelig och kognitiv motståndskraft. Genom att rikta hybridangrepp mot befolkningens uppfattningar, sociala tillit och förtroendet för politiska institutioner kan en angripare uppnå strategiska effekter utan att passera traditionella militära trösklar. Att stärka samhällets förmåga att motstå informationspåverkan och andra icke-militära påverkansförsök, utgör en central komponent i förnekande avskräckning och minskar angriparens möjligheter till utdelning (Monaghan 2022:11-12,16-19,33-34).

Indikatorn undersöker hur dokumenten presenterar åtgärder som stärker befolkningens och samhällsstrukturernas motståndskraft mot desinformation, otillbörlig informationspåverkan och andra kognitiva påverkansförsök.

Säkerhetsstrategin identifierar informationspåverkan som centralt hybridhot och framhåller att påverkansoperationer och desinformation sker via digitala plattformar underminerar människors tillit till myndigheter och påverkar den nationella säkerheten (Regeringen 2024a:11). Vidare betonar strategin att nationell säkerhet är en angelägenhet för hela samhället

och signalerar en ansats där kognitiv motståndskraft ses som ett gemensamt ansvar (Regeringen 2024a:6). Säkerhetsstrategin framhåller utbildningssystemets roll för att förstärka befolkningens förmåga att ta till sig samhällsinformation och bedöma falsk information, där en väl utbildad befolkning lyfts fram som ett ” *kraftfullt motstånd mot påverkansförsök och desinformation* ” (Regeringen 2024a:25).

Totalförsvarspropositionen konkretiserar denna inriktning genom att definiera psykologiskt försvar som en central del i totalförsvaret med syfte att säkerställa befolkningens motståndskraft, möjliggöra snabb och tillförlitlig informations förmedling samt analysera och möta påverkanskampanjer (Regeringen 2024b:119). Myndigheten för psykologiskt försvar ges samordningsansvar för att leda och utveckla verksamhet som stärker motståndskraften mot informationspåverkan (Regeringen 2024b:119). Propositionen betonar även att civilsamhället och den privata sektorn förväntas bidra till den samlade förmågan, vilket breddar motståndskraften bortom statliga aktörer (Regeringen 2024b:124,144,155).

Analysen visar att strategin tydligt adresserar samhällelig och kognitiv motståndskraft som en del av Sveriges förnekande avskräckning. Genom att strategin kombinerar utbildning, institutionella strukturer och ett brett samhällsansvar höjs ansträngningen och kan reducera angriparens möjligheter att uppnå strategiska effekter genom informationspåverkan. Därmed minskas hybridangreppets förväntade utdelning i linje med Monaghans ramverk, vilket motiverar indikatorn som nivå 2.

Besträffande avskräckning

5.1 Nationella bestraffningsverktyg

Monaghan (2022) argumenterar för att trovärdig hybridavskräckning förutsätter tillgång till en repertoar av bestraffningsverktyg som kan användas kreativt och proportionerligt för att skapa kostnader och exploatera motståndarens sårbarheter. Sådana verktyg kan omfatta diplomatiska, informationsmässiga, militära, ekonomiska och juridiska instrument som tillsammans påverkar motståndarens kostnadskalkyl och begränsar handlingsutrymmet. Vidare betonar Monaghan vikten av att staten inte kan nöja sig med defensiva och resiliensorienterade åtgärder utan behöver offensiva verktyg som explicit syftar till att straffa och därmed avskräcka hybridangrepp (Monaghan 2022:20-21).

Indikatorn undersöker om svenska styrdokument identifierar konkreta nationella verktyg som Sverige kan använda för att bestraffa hybridaktörer.

Säkerhetsstrategin anger att en effektiv säkerhetspolitik förutsätter ”att en mängd instrument kan samordnas, diplomati, strategisk kommunikation, bistånd, ekonomiska, rättsliga och militära instrument” (Regeringen 2024a:17). Dessa instrument är dock främst kopplade mot det multilaterala samarbetet för ansvarsutkrävande mot Rysslands aggressioner och brott mot folkrätten i Ukraina snarare än nationella verktyg för att bestraffa hybridhot (Regeringen 2024a:20-21). Totalförsvarspropositionen bekräftar att diplomatiska, politiska och ekonomiska åtgärder utgör del av Sveriges samlade avskräckningsförmåga men behandlar dem i huvudsak på en övergripande nivå kopplat till Nato och EU (Regeringen 2024b:55-56). Den enda förmåga som explicit beskrivs som ett nationellt verktyg mot hybridhot är cyberförsvarets offensiva förmåga, där Försvarsmakten ges uppdrag att utveckla kapacitet för både defensiva och offensiva cyberoperationer med tröskelhöjande effekt (Regeringen 2024b:150). Denna förmåga kan förstås som ett specifikt bestraffningsverktyg i cyberdomänen men motsvarande konkretisering saknas för exempelvis diplomatiska, ekonomiska eller rättsliga åtgärder under tröskeln till väpnat angrepp.

Analysen visar därmed en begränsad nationell bestraffningsförmåga i hybridkontexten. Även om dokumenten identifierar flera potentiella maktinstrument, saknas en tydlig koppling mellan dessa och användning som kostnadsskapande svar på hybridpåverkan riktad mot Sverige. De flesta verktyg behandlas på en övergripande nivå eller i ett multilateralt sammanhang, snarare än som nationella repressalier under tröskeln till väpnat angrepp. Den offensiva cyberförmågan utgör ett undantag och ligger i linje med Monaghans betoning på kreativa och domänspecifika bestraffningsverktyg. Sammantaget innebär detta att strategin uppvisar en viss men begränsad nationell bestraffningsförmåga mot hybridhot, vilket motiverar att indikatorn kodas som nivå 1.

5.2 Multilaterala bestraffningsmekanismer

Monaghan framhåller att trovärdig hybridavskräckning stärks när staten kan utnyttja multilaterala bestraffningsmekanismer för att höja angriparens kostnader och sprida riskerna för den försvarande staten. Genom samordnade åtgärder inom exempelvis EU och Nato kan politiska, ekonomiska och diplomatiska verktyg användas gemensamt, vilket breddar möjligheten till horisontell eskalation och ökar den internationella legitimiteten. Sådana mekanismer möjliggör graderade och proportionerliga åtgärder i gråzonen utan att omedelbart eskalera till väpnad konflikt (Monaghan 2022:20-22,31-33).

Indikatorn undersöker i vilken utsträckning svenska styrdokument beskriver multilaterala samarbeten som Sverige kan nyttja för att besvara eller bestraffa hybridangrepp.

Säkerhetsstrategin (Regeringen 2024a) identifierar internationella samarbete som grundläggande princip för att möta hot mot Sveriges säkerhet där samarbetet inom Nato och EU är av särskild betydelse (s.16). Gällande hybridhot betonas behovet av en förbättrad samverkan mellan sektorer och beslutsnivåer i samhället samt utvecklade internationella samarbeten (s.19-20). Natomedlemskapet beskrivs tillföra nya möjligheter och verktyg, bland annat avseende desinformation och skydd av kritisk infrastruktur (s.18). Det tydligaste exemplet på multilaterala bestraffningsmekanism utgörs av EU-sanktioner mot Ryssland, där regeringen avser säkerställa efterlevnad motverka kringgående (s.20-21).

Totalförsvarspropositionen (Regeringen 2024b) framhåller att EU spelar en viktig roll i att bemöta hybrid- och cyberhot och besitter en bred uppsättning av säkerhetspolitiska instrument, inklusive diplomatiska, ekonomiska och rättsliga åtgärder (s.35,41-42). Regeringen betonar även vikten av att samordnat använda alla de säkerhetspolitiska instrument som står till förfogande för att möta hot (Regeringen 2024b:54-55).

Analysen visar att Nato och EU identifieras som relevanta multilaterala plattformar men saknar konkretisering av hur och när dessa kan mobiliseras för att bestraffa hybridangrepp mot Sverige eller hur Sverige bidrar i gråzonen. Instrumenten presenteras som generella medel för avskräckning och motståndskraft snarare än graderade och proportionerliga bestraffningsåtgärder. Detta bör dock förstås som en begränsning i den offentligt kommunicerade bestraffningslogiken snarare än som ett definitivt mått på faktisk multilateral förmåga. Avsaknaden av tydliga mekanismer för aktivering, eskalationsnivåer och samordnad respons begränsar därmed den multilaterala bestraffningsdimensionen, detta motiverar kodning på nivå 1.

Sammanfattning av kodningsresultatet

Tabell 2 sammanfattar kodningsresultatet

Tema & Indikatorer	Kodning
1.1 Förmåga – Resurser och förmågor	2
1.2 Förmåga - Samordning	1
2.1 Trovärdighet - Politisk vilja	2
2.2 Trovärdighet - Trösklar	0
3.1 Kommunikation - Hotidentifiering	2
3.2 Kommunikation – Röda linjer	0
4.1 Förnekande – Teknisk- och infrastruktursresiliens	2
4.2 Förnekande – Samhällelig resiliens	2
5.1 Besträffande – Nationella verktyg	1
5.2 Besträffande – Multilaterala verktyg	1

Kodningsresultatet visar ett ojämnt utfall mellan ramverkets komponenter. Bristerna gäller de indikatorer som operationaliserar trösklar, röda linjer och eskalationslogik, de delar som enligt Monaghan är centrala för att påverka angriparens kostnads- och riskkalkyl. Detta ger bilden av en defensiv strategi framför tydliga konsekvenser för en angripare.

6. Slutsatser och diskussion

Kapitlet besvarar forskningsfrågan, diskuterar teoretiska och praktiska implikationer samt reflekterar över metodval och vidare forskning.

Svar på forskningsfrågan

Syftet har varit att bedöma *i vilken utsträckning och på vilket sätt Sveriges strategiska styrdokument uppfyller de teoretiska kraven för effektiv avskräckning mot statsaktörers hybridhot i gråzonen enligt Monaghans (2022) ramverk, avseende förmåga, trovärdighet och kommunikation samt förnekande (inklusive resiliens) respektive bestraffande avskräckning.*

Studien visar att Sveriges strategiska styrdokument i hög grad uppfyller ramverkets krav på förmåga, förnekande avskräckning och hotidentifiering samt bidrar till politisk trovärdighet. Däremot motsvarar strategin endast i begränsad utsträckning kraven på kommunicerade trösklar, graderad svarslogik och bestraffande avskräckning.

Den offentligt formulerade strategin är stark i förnekande avskräckning/resiliens, tydlig hotidentifiering samt uttalad politisk vilja, medan definierade trösklar, röda linjer och en graderad svarslogik i stort sett saknas och den bestraffande avskräckningen är endast begränsat uttryckt. Sammantaget innebär detta att den skrivna strategin främst fokuserar på att absorbera och minska effekter snarare än att förutsägbart skapa kostnader och forma motståndarens kalkyl.

För att tydliggöra hur denna slutsats har vuxit fram presenteras nedan en syntes av de övergripande mönster som identifierats i analysen.

Syntes och övergripande mönster

Inledningsvis uppvisar strategin en tydlig betoning av förnekande avskräckning, där resiliens utgör kärnan i hybridavskräckningen. Strategin betonar stärkt totalförsvaret, skydd av kritisk infrastruktur och samhällslig motståndskraft, vilket ligger väl i linje med Monaghans syn på förnekande avskräckning i den hybrida kontexten.

För det andra kännetecknas strategin av tydlig hotidentifiering och signalering, särskilt genom att namnge centrala statsaktörer såsom Ryssland, Kina och Iran samt beskriva deras metoder och målsättningar. Detta kan bidra till att minska den strategiska tvetydighet som annars riskerar att underminera avskräckning i gråzonen. I detta avseende uppfyller strategin Monaghans krav på kommunikation som en central komponent i hybridavskräckningen.

Samtidigt framträder en tydlig obalans mellan förnekande och bestraffande avskräckning. Analysen visar att dokumenten i mycket begränsad omfattning definierar explicita trösklar för vad som betraktas som oacceptabel hybridpåverkan eller vilka konsekvenser som kan följa vid överträdelser. Avsaknaden av röda linjer och graderad svarslogik medför att den bestraffande dimensionen av avskräckningen framstår som implicit eller utsagd, trots att vissa bestraffningsverktyg nämns. Detta återspeglar det blandade kodningsresultatet av trovärdighet och kommunikation där politiskt engagemang och hotidentifiering är starka men definierade trösklar och röda linjer saknas. Enligt Monaghans ramverk riskerar detta skapa ett kommunikativt avskräckningsglapp där eskalerande respons framstår som mindre begriplig och förutsägbar för en motståndare. Syntesen visar därmed att Sveriges offentligt formulerade strategi är starkt inriktad på att stå emot och absorbera hybridpåverkan men mindre inriktad på att aktivt påverka motståndarens kalkyler. Samtidigt kan detta förstås som ett möjligt uttryck för hur småstater i offentliga strategidokument hanterar gråzonens eskalationsrisk, där explicita trösklar och eskaleringssignaler ibland undviks, vilket innebär att slutsatsen avser den öppet kommunicerade strategin snarare än operativ respons.

Teoretisk diskussion

Monaghans ramverks applicerbarhet

Denna studie utgör en första systematisk indikatorbaserad tillämpning av Monaghans ramverk på svenska nationella strategidokument. Operationaliseringen till tio indikatorer visade sig genomförbar och systematisk, vilket stödjer ramverkets praktiska användbarhet. Särskilt framgångsrik är ramverkets förmåga att fånga hur resiliens fungerar som avskräckningsmekanism genom att öka angriparens kostnader, vilket tidigare resiliensforskning (Pettyjohn & Wasser 2019) behandlat separat från avskräckning.

Dock identifieras teoretiska begränsningar. Resultaten indikerar att Monaghans ramverk är analytiskt användbart för att identifiera styrkor i förnekande avskräckning men mindre effektivt för att fånga hur små stater uttrycker bestraffning i gråzonen. Detta pekar på ett möjligt teoretiskt glapp mellan ramverkets logik och faktisk policyutformning. För det första specificerar ramverket aldrig vilken balans mellan förnekande och bestraffande som är optimal, eller om denna kan variera baserat på statens storlek. Svenska strategins tydliga obalans mot förnekande avskräckning framför bestraffande är teoretiskt oklar: Är detta obalanserat eller en rationell anpassning för en mindre stat? Avsaknaden av tydliga bestraffningsmekanismer kan förstås som ett uttryck för begränsade möjligheter för en småstat, snarare än enbart ett

strategiskt val. Alternativt kan det indikera att Sverige förlitar sig på kollektiv avskräckning utan att detta tydligt visas hur i de nationella styrdokument. Vidare förutsätter ramverket att trösklar stärker avskräckningen men diskuterar inte potentiella nackdelar. I hybridmiljöer kan istället explicita trösklar ge antagonister en ”instruktionsbok” för att operera i gråzonen. Svenska strategins avsaknad av explicita trösklar kan därför vara strategisk tvetydighet snarare än brist, även om detta inte framgår av dokumenten. Samtidigt innebär en sådan tvetydighet att strategins signalerade bestraffningslogik riskerar bli obegriplig för en motståndare. Om tvetydigheten är avsiktlig kan 0-utfallen istället spegla den valda strategiska kommunikationen snarare än en faktisk brist, vilket innebär att resultaten primärt avser den öppet kommunicerade strategin snarare än faktisk förmåga. Likaså omhändertar ramverket inte hur den kollektiva avskräckningen kan vägas in. Slutligen bygger ramverket på antagandet om rationella aktörer men aktörer kan drivas av andra motiv där kostnads-nyttokalkyler är sekundära (Mazarr 2021:23-24).

Bidrag till forskningsfältet

Studien bidrar till tre diskussioner. För det första visar den att svensk strategi lutar kraftigt mot resiliensskolans ansats trots att dokumenten retoriskt omfamnar integrerad hybridavskräckning. För det andra adresserar studien forskningsluckan teori till policy genom att demonstrera att teoretiska ramverk kan operationaliseras till analysverktyg och att detta visar brister i både teori och policy. För det tredje bidrar studien empiriskt till förståelsen av små Natomedlemmars avskräckningsdilemma: Då egen förmåga att kunna bestraffa en stormakt inte framstår som trovärdig samtidigt som multilaterala bestraffningsmekanismer är svåra att aktivera för hybridhot i gråzonen, framstår små stater drivas mot en resiliensfokuserad strategi.

Studiens relevans för krigsvetenskapen

Studien bidrar till krigsvetenskapens förståelse av hur militära och icke-militära maktmedel integreras i modern säkerhetspolitik. Även om Försvarsmakten historiskt är det tydligaste instrumentet för avskräckning, är dess roll i hybridavskräckning mer komplex. Militär förmåga utgör en del av förnekande avskräckning men också potentiell bestraffning (offensiva cyberförmågor). Denna studie bidrar till en fördjupad förståelse av Försvarsmaktens roll i att möta gråzonens hybridhot. Militära förmågor framträder därmed som en del i statens samlade maktmedel tillsammans med civila aktörer, totalförsvar och samhällelig resiliens. Detta understryker behovet av krigsvetenskaplig forskning som integrerar militära och civila dimensioner i en säkerhetsmiljö där gränsen mellan krig och fred blir alltmer otydlig, där

studiens ramverk och operationalisering kan bidra till att analysera gråzonens utmaningar. Vidare bidrar studien till förståelsen av småstaters hybridavskräckning.

Analytisk diskussion: resultatens betydelse

Implikationer för svensk säkerhet

Den identifierade obalansen mellan förnekande och bestraffande kan ha flera potentiella konsekvenser för hur hybridavskräckningen uppfattas.

Strategins tydliga kommunikation av motståndskraft utan trösklar eller konsekvenser kan uppfattas som att lågintensiv hybridpåverkan tolereras, även om Sverige är motståndskraftig. Detta kan bidra till att en angripare uppfattar risken för kostsamma repressalier som minimal och hybridpåverkan som effektivt. Resonemanget förstärks av Rusinaités (2025:17) varning att ensidigt fokus på resiliens riskerar att tolkas som defensiv acceptans. Därmed indikerar resultatet att den resiliensdominerande strategin riskerar att bidra till en normalisering av lågintensiv hybridpåverkan i gråzonen.

Mazarr (2021:24-25) betonar att avskräckning förutsätter förutsägbarhet. Strategins otydligt kommunicerade gränser riskerar därför skapa osäkerhet med antingen för stor tolerans (för att undvika eskalering) eller oväntad och plötsligt stark reaktion (som riskerar påtvingad eskalering). Sverige bygger omfattande totalförsvarsförmågor men riskerar underutnyttja deras avskräckande signalvärde genom att framställa dem som defensiva. Offensiva cyberförmågor nämns exempelvis men kopplas inte explicit till bestraffning av hybridhot. Strategins fokus ligger därmed på att stå emot påverkan snarare än att aktivt forma motståndarens kalkyler.

Implikationer för strategiutformning

Analysen indikerar flera möjliga sätt att stärka hybridavskräckningens teoretiska överensstämmelse med Monaghans ramverk, utan att detta innebär direkta policyrekommendationer.

Resultaten visar att strategin skulle kunna vinna i tydlighet genom att explicit koppla befintliga förmågor till en bestraffande avskräckningslogik samt kommunicera principer för när och hur svarsåtgärder kan eskaleras. Vidare indikerar analysen att ansvarsfördelning och samordning vid pågående hybridpåverkan är centrala för strategins trovärdighet. En tydligare fördelning av dessa roller och ansvar skulle därmed bidra till en ökad intern koherens, externt signalvärde och trovärdighet.

Teoretiska implikationer av resultaten

Studiens resultat erbjuder två möjliga teoretiska implikationer:

Begränsad bestraffningsdimension: Obalansen där förnekande/resiliens dominerar innebär, enligt avskräckningslogik, att strategins förmåga att påverka angriparens kostnads/nyttokalkyl försvagas när explicita kostnadsskapande mekanismer bara svagt uttrycks i den offentliga strategin.

Kommunikationsglapp: Även om bestraffningsförmågor kan finnas i praktiken, riskerar avskräckningens kommunikativa dimension att bli svag om dessa inte tydligt artikuleras i öppna strategiska dokument.

Metodkritisk reflektion

Valet av kvalitativ innehållsanalys med deduktiv tematisk kodning visade sig vara väl lämpat. Den tregradiga kodningsskalan erbjöd tillräcklig nyansering och pilotkodningen stärkte reliabiliteten och separerade indikatorerna tydligare.

Studien har analyserat vad som står skrivet i offentliga strategidokument och fångar därmed främst avskräckningens kommunicerade dimension, snarare än hur strategin implementeras eller kommuniceras genom andra kanaler. Sverige kan medvetet undvika publicering av bestraffningsförmågor eller trösklar av strategiska skäl. Detta innebär att den identifierade obalansen bör förstås som ett uttryck för hur hybridavskräckning formulerats i den skrivna strategin, snarare än som ett resultat av den faktiska hybridavskräckningen. Metodvalen bedöms som ändamålsenliga för att besvara forskningsfrågan inom studiens ramar.

Förslag till vidare forskning

Studien öppnar för flera viktiga inriktningar för vidare forskning. För det första kan implementeringsstudier, exempelvis genom intervjuer med tjänstemän inom berörda myndigheter, belysa hur strategin omsätts operativt och i vilken utsträckning bestraffningsverktyg operationaliseras i icke-offentliga styrningar. För det andra kan jämförande fallstudier med exempelvis de andra Nordiska länderna, Baltstaterna och Polen analysera huruvida det identifierade mönstret är systematiskt för mindre stater.

Vidare finns behov av teoriutvecklande studier som specificerar under vilka förutsättningar olika balanser mellan förnekande och bestraffande är optimala samt när resiliens övergår från att fungera avskräckande till att bidra till normalisering av hybridhot. Slutligen kan framtida forskning undersöka i vilken utsträckning EU:s och Natos strategier kan nyttjas som grund för en bestraffande hybridavskräckningslogik för små stater. Sammanfattningsvis bör framtida

forskning och policyutveckling särskilt belysa hur små stater kan kombinera resiliens med trovärdig bestraffning mot gråzonens hybridhot, en kritisk utmaning för små staters långsiktiga säkerhet.

Samhälleliga och etiska implikationer

Implikationen att det bör utvecklas en tydligare bestraffningsförmåga innebär eskaleringsrisk. Ur ett etiskt perspektiv måste bestraffning utvecklas proportionerligt och graderat, inte som plötslig vedergällning. Starkt fokus på totalförsvaret och resiliens innebär att stora delar av det civila samhället nyttjas för säkerhetsändamål, vilket Wigell (m.fl. 2021:25) varnar riskera överbetoning på hot i vardagliga processer. Balansen mellan säkerhet och öppet samhälle måste kontinuerligt reflekteras. Vidare kan avsaknaden av egna bestraffningsverktyg skapa ett asymmetriskt beroende. Sverige kan därmed tvingas göra avkall på målsättningar och anpassa sig till den starke medlemmen eller konsensus i större multilaterala samarbeten för att kunna nyttja bestraffningsverktyg. Utvecklingen av hybridavskräckningen behöver ske på ett sätt som stärker demokratiska värden, vilket innebär att grundläggande principer bör vara öppet diskuterade och parlamentariskt förankrade.

Avslutning

Denna studie har analyserat hur Sveriges strategiska styrdokument operationaliserar hybridavskräckning i gråzonen. Resultatet visar att svensk strategi i hög grad bygger på förnekande avskräckning genom resiliens och totalförsvaret, medan den bestraffande dimensionen och tydligt kommunicerade trösklar är svagt utvecklad i den offentligt formulerade strategin.

I en säkerhetsmiljö där gråzonens hybridhot sannolikt består innebär detta att Sverige främst avser hantera och absorbera påverkan, snarare än att tydligt forma motståndarens kalkyler genom hot om eskalerande kostnader. Studien identifierar därmed ett möjligt kommunikativt avskräckningsglapp i gråzonen och aktualiserar behovet av fortsatt teoretisk utveckling, strategisk reflektion och internationell samordning kring hybridavskräckningens utformning.

Redovisning av generativ AI och AI-assisterande verktyg i skrivprocessen

Under arbetet med denna uppsats har författaren använt generativ AI (Chat GPT, tillhandahållen av Perplexity) för språklig återkoppling av redan författad text i syfte att förbättra läsbarhet och språk. Allt innehåll, inklusive empiriska beskrivningar, teoretiska resonemang, kodning, analys och slutsatser, är författarens egna som ensam bär ansvar för uppsatsens innehåll.

Referenslista

- Balcaen, P., Bois, C. D. & Buts, C. (2022). A Game-theoretic Analysis of Hybrid Threats. *Defence and Peace Economics*, 33(1), s26–41. doi:10.1080/10242694.2021.1875289.
- Bertolini, M., Minicozzi, R. & Sweijjs, T. (2023). *Ten Guidelines for Dealing with Hybrid Threats: A Policy Response Framework*. The Hague: Hague Center for Strategic Studies (HCSS).
- Blatter, J. & Haverland, M. (2012). *Designing case studies: explanatory approaches in small-N research*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Caliskan, M. (2019). Hybrid warfare through the lens of strategic theory. *Defense & Security Analysis*, 35(1), s40–58. doi:10.1080/14751798.2019.1565364.
- Derleth, J. & Pickler, J. (2022). Twenty-first Century Threats Require Twenty-first Century Deterrence. *Connections: The Quarterly Journal*, 21(2), s11–23. doi:10.11610/Connections.21.2.01.
- Gannon, J. A., Gartzke, E., Lindsay, J. R. & Schram, P. (2024). The Shadow of Deterrence: Why Capable Actors Engage in Contests Short of War. *Journal of Conflict Resolution*, 68(2–3), s230–268. doi:10.1177/00220027231166345.
- Genini, D. (2025). Countering hybrid threats: How NATO must adapt (again) after the war in Ukraine. *New Perspectives*, 33(2), s122–149. doi:10.1177/2336825X251322719.
- Giannopoulos, G., Smith, H., & Theocharidou, M. (2021). *The landscape of hybrid threats: a conceptual model : public version*. Luxembourg: Publications Office.
- Gray, C. S. (1990). The definitions and assumptions of deterrence: Questions of theory and practice. *Journal of Strategic Studies*, 13(4), s1–18. doi:10.1080/01402399008437428.
- Jervis, R. (1979). Deterrence Theory Revisited. *World Politics*, 31(2), s289–324. doi:10.2307/2009945.
- Knopf, J. W. (2010). The Fourth Wave in Deterrence Research. *Contemporary Security Policy*, 31(1), s1–33. doi:10.1080/13523261003640819.
- Laine, J. P. & Petersson, B. (red.). (2025). *Resilience as Deterrence: Towards a Comprehensive Security Panorama*. IOS Press.
- Lupovici, A. (2010). The Emerging Fourth Wave of Deterrence Theory: Toward a New Research Agenda. *International Studies Quarterly*, 54(3), s705–732. doi:10.1111/j.1468-2478.2010.00606.x.

- Mazarr, M. J. (2021). Understanding Deterrence. I Osinga, F., & Sweijts, T. (red.). *NL ARMS Netherlands Annual Review of Military Studies 2020*. The Hague: T.M.C. Asser Press, s13–28.
- Mazarr, M. J., Cheravitch, J., Hornung, J. & Pézard, S. (2021). *What deters and why: applying a framework to assess deterrence of gray zone aggression*. Santa Monica, Calif: RAND Corporation.
- Monaghan, S. (2022). *Deterring hybrid threats: Towards a fifth wave of deterrence theory and practice*, Hybrid CoE Paper 12. Hybrid Centre of Excellence, Helsinki.
- Morgan, H. (2022). Conducting a Qualitative Document Analysis. *The Qualitative Report*, 27(1), s64–77. doi:10.46743/2160-3715/2022.5044.
- Pettyjohn, S. & Wasser, B. (2019). *Competing in the Gray Zone: Russian Tactics and Western Responses*. RAND Corporation.
- Regeringen (2024a). *Nationell säkerhetsstrategi* (Skr.2023/24:163). Stockholm: Regeringskansliet.
- Regeringen (2024b). *Totalförsvaret 2025-2030 (Prop. 2024/25:34)*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Rusinaité, V. (2025). Turning strategy into praxis: Lessons in hybrid threat deterrence.
- Schelling, T. C. (1967). *Arms and Influence*. Yale University Press.
- Snyder, G. H. (1960). Deterrence and power. *Journal of Conflict Resolution*, 4(2), s163–178. doi:10.1177/002200276000400201.
- Sundberg, R., & Harbom, L. (2011). Systematic Data Collection: Experiences from the Uppsala Conflict Data Program. I Höglund, K.; Öberg, M. (red.). *Understanding peace research: Methods and challenges*. Routledge, s91–113.
- Säkerhetspolisen (2025). *Säkerhetspolisen 2024-2025*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Takahashi, S. (2018). Development of gray-zone deterrence: concept building and lessons from Japan's experience. *The Pacific Review*, 31(6), s787–810. doi:10.1080/09512748.2018.1513551.
- Thaler, K. M. (2017). Mixed Methods Research in the Study of Political and Social Violence and Conflict. *Journal of Mixed Methods Research*, 11(1), s59–76. doi:10.1177/1558689815585196.
- Vetenskapsrådet (2024). *God forskningsсед 2024*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wigell, M., Mikkola, H. & Juntunen, T. (2021). *Best Practices in the whole-of-society approach in countering hybrid threats*. European Parliament.

Bilaga 1 Kodningsmatris och kodningskriterier

Denna matris med kriterier utvecklades och nyttjades för att analysera och systematiskt koda empirin med utgångspunkt från Monaghans (2022) teoretiska ramverk för hybridavskräckning. Matrisen består av fem Teman med två Indikatorer per tema. Varje indikator har en kodningsfråga, kodskala med bedömningskriterier och hänvisning till den teoretiska kopplingen.

Tema 1. Förmåga: Förmåga identifieras när dokumenten anger konkreta resurser, kapacitet eller organisatoriska strukturer som möjliggör att Sverige kan genomföra avskräckning genom förnekande eller bestraffning mot hybridhot.			
Indikator	Kodningsfråga	Kodskala	Teoretisk grund
1.1 Hybridspecifika resurser och förmågor	Beskrivs konkreta militära, civila och tekniska resurser specifikt utformade för att identifiera, förebygga och bemöta hybridhot?	0 = Inga relevanta förmågor nämns eller nämns endast i förbifarten 1 = Förmågor nämns men utan detaljer, ansvar konkretisering eller koppling till hybridkontexten 2 = Systematiskt tydliga, konkreta och hybridhots relevanta förmågor beskrivs med ansvar, funktion eller användningsområde.	Monaghan (2022:18-22, 25-29)
1.2 Samordning mellan statens resurser för hybridhot	Beskrivs tydliga samordningsmekanismer med strukturer, processer eller mandat för samordning mellan myndigheter och sektorer i hanteringen av hybridhot?	0 = Ingen samordning nämns eller endast målsättningar uttrycks 1 = Samordning nämns men utan ansvar, struktur eller process 2 = Tydligt definierade strukturer, ansvar, roller eller processer anges.	Monaghan (2022:24-55, 30-33)

Tema 2. Trovärdighet: Trovärdighet identifieras när dokumenten uttrycker politisk vilja, refererar till tidigare agerande, eller angivna konsekvenser vid överträdelser.			
Indikator	Kodningsfråga	Kodskala	Teoretisk grund
2.1 Politiskt engagemang och demonstrerad vilja	Uttrycks tydlig politisk vilja att agera mot hybridpåverkan och finns konkreta exempel på vidtagna åtgärder mot hybridhot?	0 = Frånvarande eller vag vilja uttrycks 1 = Vilja uttrycks men utan exempel eller ansvar 2 = Stark och tydlig politisk vilja med konkreta åtaganden, exempel eller ansvarsfördelning.	Monaghan (2022:16-17, 21-24, 28-29)
2.2 Definierade trösklar och konsekvenser	Anges explicita gränser för vad som betraktas som oacceptabelt beteende samt vilka konsekvenser som kan följa vid överträdelser?	0 = Inga trösklar eller konsekvenser anges 1 = Trösklar eller konsekvenser antyds men är vaga eller otydliga 2 = Tydligt definierade trösklar och uttalade svarsåtgärder anges	Monaghan (2022:13, 18-23, 31-32)

Tema 3. Kommunikation: Kommunikation identifieras när dokumentet tydligt uttrycker budskap till potentiella angripare, anger röda linjer, beskriver hur Sverige kommunicerar avskräckning diplomatiskt/offentligt eller anger stegvisa svarsåtgärder.			
Indikator	Kodningsfråga	Kodskala	Teoretisk grund
3.1 Hotidentifiering och signalering	Kommuniceras det namngivna hotaktörer och signaleras medvetenhet om hybridhotets karaktär och uttrycksformer?	0 =Inga aktörer eller avsikter beskrivs 1 = Hot definieras men signaleringen är vag eller generell 2 = Tydlig identifiering av	Monaghan (2022:16-23, 28-29, 33-34)

		hotaktörer/ metoder kombinerat med explicit signalering av svenska avsikter	
3.2 Röda linjer och eskalerande svarslogik	Anges tydliga gränser för oacceptabelt beteende med uttalade konsekvenser och finns det en plan för kumulativ respons?	0 = Inga röda linjer, gränser eller eskalationslogik anges 1 = Vissa principer antyds men utan tydliga trösklar eller steg 2 = Tydligt uttryckta gränser och stegvis, kumulativ respons finns beskrivet	Monaghan (2022:13,16, 21-23, 31-33)

Tema 4. Förnekande avskräckning: Förnekande avskräckning identifieras när dokumentet beskriver åtgärder som höjer tröskeln och försvårar för effektiv påverkan genom att stärka skydd, motståndsförmåga, återhämtningsförmåga, redundans, decentraliserat beslutsmandat och samverkan mellan aktörer.

Indikator	Kodningsfråga	Kodskala	Teoretisk grund
4.1 Teknisk och infrastrukturresiliens	Presenteras åtgärder för att skydda, förstärka eller säkerställa redundans i kritisk infrastruktur, tekniska system eller försörjningskedjor?	0 = Inga resiliensåtgärder nämns 1 = Resiliens nämns men utan konkreta åtgärder 2 = Tydliga, detaljerade åtgärder för ökad teknisk/ infrastrukturell resiliens	Monaghan (2022:15,18- 19,33-34)
4.2 Samhällelig och kognitiv motståndskraft	Presenteras åtgärder som stärker befolkning och samhällsstrukturer mot desinformation, främjas tillit till institutioner eller	0 = Inga samhälleliga/ kognitiva resiliensåtgärder nämns 1 = Resiliens nämns men utan konkreta mekanismer eller ansvar 2 = Tydliga åtgärder och	Monaghan (2022:11-12, 16-19, 33-34)

	bygger psykologiskt försvar?	strukturer för att stärka kognitiv och samhällelig motståndskraft	
<p>Tema 5. Besträffande avskräckning: Besträffande avskräckning identifieras när dokumentet anger konkreta repressalier, sanktioner eller motåtgärder som kan, ensamt eller multinationellt, riktas mot angripare efter eller under hybridpåverkan.</p>			
Indikator	Kodningsfråga	Kodskala	Teoretisk grund
5.1 Nationella bestraffningsverktyg	Presenteras konkreta verktyg som Sverige kan använda för att bestraffa hybridaktörer?	0 = Inga verktyg eller åtgärder beskrivs 1 = Verktyg antyds men saknar tydlighet eller konkretisering 2 = Tydliga nationella repressalier anges med ansvar och användningsområde	Monaghan (2022:15, 20-21,33-34)
5.2 Multilaterala bestraffningsmekanismer	Presenteras eller beskrivs samarbete med Nato/EU eller andra samarbeten som Sverige kan nyttja för att besvara eller bestraffa hybridangrepp?	0 = Multilaterala mekanismer saknas helt 1 = Indirekta eller vaga hänvisningar till EU/Nato utan mekanismer 2 = Tydlig och konkret beskrivning av hur multilaterala verktyg används eller kan användas	Monaghan (2022:11-12, 20-22, 31-34)